

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ І ПОЛОЖЕНЬ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Іванов О.В., Фалькова Н.І.

Донецький національний технічний університет

Актуальність. Проблема професійної підготовки і завдання ефективної організації системи фахової освіти завжди розглядалися як важливі для забезпечення нормального функціонування суспільства, створення умов для збереження, відтворення і розвитку досвіду соціальної системи та її складових для наслідування і передачі суспільно-трудова цінностей, які були накопичені у всіх галузях життєдіяльності людини.

Політичні та соціально-економічні процеси в Україні вимагають і певних зрушень у системі вищої освіти. Україна прагне бути європейською державою, тому модернізація вищої освіти має відбуватися в межах Болонського процесу, метою якого є створення до 2010 року європейського освітнього простору. Це має підвищити здатність випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, розширити мобільність громадян та збільшити конкурентоспроможність європейської вищої школи [7].

Однією з передумов входження країн Європи до єдиного європейського освітнього простору є трансформування національних систем вищої освіти у напрямі їх адаптації до сфери праці. Визначальним стає працевлаштування випускника ВНЗ як інтегрований результат процесу освіти та професійної підготовки.

Мета дослідження. Визначити можливості впровадження принципів і положень Болонської декларації у навчальний процес з фізичного виховання в ДонНТУ.

Методи дослідження. Аналіз і узагальнення педагогічної, методичної, наукової і спеціальної літератури з проблеми дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Трудова діяльність людини все більш пов'язується з підвищенням інтенсивності інформаційних процесів, змінюються вимоги і до сенсомоторної сфери діяльності. Людина все більш наближається до функцій оператора, як посередника між автоматизованими системами управління розумовою діяльністю. Разом з тим, психічні процеси визначаються особливостями навчальної діяльності, що повинна вирішувати задачі не тільки пристосування техніки й умов навчання до людини, але і людини до них [1]. Тут виникає проблема психофізичної готовності людини до рішення задач більш високого рівня складності. Мова йде не тільки про розумову, але і фізичну працездатність людини, уміння накопичувати, зберігати та ефективно реалізовувати свій руховий потенціал.

Фізичне виховання завжди було одним із шляхів підготовки людини до трудової діяльності та її пристосування до варіативних умов зовнішнього і внутрішнього середовища. Сутність професійної спрямованості фізичного виховання спеціалісти у цій галузі бачать [5, 6] у цілеспрямованості використання деяких засобів та методів фізичної культури, переважного розвитку психічних та фізичних якостей та навичок характерних дій тієї чи іншої спеціальності, тому що, коли навіть невеликий прорахунок або помилка обумовлені недоліками у виконанні стійкої пози, поганій координації рухів, невмінням швидко орієнтуватися у змінній обстановці, можуть привести до тяжких наслідків, аварій, тяжким травмам і навіть загибелі людей.

Розвиток теорії та методики фізичного виховання взаємно збагачуються і розширюють свої можливості завдяки вивченню різних видів професійної діяльності. Вивчення змісту професій допомагає розкрити всю складність діяльності, виявити її функціональні та структурні особливості, визначити моделі різноманітності взаємовідносин особистості майбутнього спеціаліста з предметами, засобами і продуктами праці, з рядом специфічних і неспецифічних явищ, що супроводжують процес праці, розкрити напруження різних психічних функцій і на основі цього окреслити весь спектр вимог до людини як до суб'єкту відповідної професійної діяльності.

Порівняльний аналіз кількості годин відведених на навчальну дисципліну «Фізичне виховання» (таблиця 1) показує, що при підготовці бакалаврів наук у США відводиться на 168 годин більш ніж в Україні, у Росії – на 192 години, у Білорусії – на 344 години [4].

Таблиця 1

Порівняльний аналіз кількості годин, відведених на навчальну дисципліну «Фізичне виховання» при підготовці бакалаврів наук у галузі: машинобудування(м); економіки (е); інформатики(і); соціальної роботи(с).

Україна				США				Росія				Білорусія			
м	е	і	с	м	е	і	с	м	е	і	с	м	е	і	с
216 годин				384 години				408 годин				560 годин			

На кафедрі фізичного виховання та спорту ДонНТУ, в процесі навчання студентів, значна увага приділяється професійно-прикладній фізичній підготовці. Опосередкуванням результатів та наслідків цілеспрямованого використання професійно-прикладної фізичної підготовки є ефективне підвищення загальновідомої корисної діяльності працівників, або ефективності їх праці. Проте, зменшення навчального часу на III-IV курсах, призводить до погіршення фізичної підготовленості студентів, а в деяких

випадках навіть шкодить їх фізичному здоров'ю. Все це впливає на загальну працездатність студента.

В Наказі Міністра освіти і науки України (від 14.11.2003 р. № 757). Зазначається, що починаючи з 2003\2004 навчального року з першого курсу, необхідно забезпечити проведення обов'язкових навчальних занять з фізичного виховання протягом усіх років навчання (крім останнього випускного семестру) з усіх спеціальностей обсягом не менше 4-х академічних годин на тиждень. Разом з тим, реалізації вищенаведеного Указу перешкоджають «Державні стандарти» [3], у яких встановлено мінімальне навантаження по дисципліні «Фізичне виховання» у розмірі 216 годин. Тобто, по суті, ВНЗ пропонується самостійно визначатися в питанні збільшення навантаження, виходячи з реальних можливостей і традицій конкретного навчального закладу.

У чому полягають ці можливості? У першу чергу, необхідна наявність матеріальної бази. Спортивна база ДонНТУ типова для більшості технічних ВНЗ України, та при відносно невеликій модернізації має гарні перспективи для досягнення відповідних європейських стандартів.

По-друге, потрібно відповідне кадрове забезпечення. На даний час на кафедрі фізичного виховання та спорту ДонНТУ працює достатня кількість висококваліфікованих кадрів професорсько-викладацького складу. Визначено три основних наукових напрямки: власне теорія фізичного виховання, економіка спорту і спортивна медицина. Цілком реально і відкриття на базі існуючих науково-педагогічних напрямків факультету відповідного профілю.

Третя, і напевно, головна складова продуктивної роботи в нових умовах – це можливість самостійного тренінгу студентів у будь-який зручний для них час. Виходячи з реальної зайнятості навчальним процесом, і з огляду на об'єктивну необхідність сполучати навчання і трудову діяльність для значної частини студентства, можна припустити, що часу для самостійних занять спортом у них не виявиться.

Треба врахувати ще одну серйозну проблему – погіршення здоров'я студентів, що поступають у ВУЗи. За останні 8 років кількість студентів спеціальних медичних груп ДонНТУ значно збільшилася. Цей контингент вимагає серйозного контролю і виховання спеціальних навичок.

Для реалізації положень Болонської декларації та вирішенні питань щодо збільшення навантаження по дисципліні «Фізичне виховання» нами була розроблена навчальна програма, яка може бути використана в ВНЗ технічного та гуманітарного профілю України. В загальному положенні цієї програми, для залучення студентської молоді до занять фізичною культурою та спортом передбачається на 1 та 2 курсі 4

години на тиждень обов'язкових занять, з заліком після кожного учбового семестру. На 3 та 4 курсі для студентів спеціальної медичної групи – 2 години обов'язкових аудиторних занять; для основного учбового відділення – 2 години факультативних занять. При розробки цієї програми ми виходили з того, що студенти 1 та 2 курсу ще не сполучають навчання та трудову діяльність, що дає змогу привити їм необхідність займатися фізичною культурою та спортом як можна частіше.

Факультативні заняття на 3 та 4 курсі передбачають професійно-прикладну фізичну підготовку, оволодіння ефективними допоміжними засобами і прийомами підвищення працездатності і прискорення її відновлення при розумовій і фізичній праці, формування індивідуальної системи допоміжних засобів і прийоми підвищення працездатності та прискорення її відновлення при різноманітних видах праці.

Таким чином, ґрунтуючись на концептуальних засадах законів України та основних вимогах Болонської декларації, а також застосовуючи принципи кредитно-модульної системи формування навчального процесу, нами розроблена навчальна програма з курсу «Фізичне виховання», яка виходить з реальних можливостей і традицій Донецького національного технічного університету.

Література:

1. Бубка С.Н. Развитие двигательных способностей человека. – Донецк: Алекс, 2002.- 304 с.
2. Иванов А.В. О месте и роли спорта в формировании рыночных отношений в Украине // Менеджмент: теория и практика: Межрегиональный научно-практический журнал.- № 1-2,2004.- С.95-101.
3. Національна доктрина розвитку освіти //III Всеукраїнський з'їзд працівників освіти-К.:МОН України, 2001.-142 с.
4. Петренко В.Л. Концептуальні засади реалізації в Україні принципів і завдань Болонського процесу: сумісність та порівняння систем вищої освіти // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб.- К.: Наук.метод. центр вищої освіти, 2003.- Вип.34.- С.3-25.
5. Домашенко А., Стефанишин В., Козіброцький С. Науково-теоретичні засади організації професійно – прикладної фізичної підготовки студентів. Молода спортивна наука України: Зб.наук.праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип.7:У 3-х т.-Львів: НФВ “Українські технології”, 2003.-Т.2.- С.189-192.
6. Фалькова Н.І. Фізична підготовка студенток економічних спеціальностей з урахуванням їх морфофункціональних особливостей: Дис. канд. наук з фіз. культ. і спорту. - Донецьк: 2002.-189 с.
7. The Bologna Declaration on the European space for Higher education an explanation.